

«INGEN TID Å MISTE»

Veileder for arbeidet med skolenærvær og
skolefravær i Selbu kommune

2022

Innhold i veilederen

Del 1: HVORDAN FOREBYGGER VI FRAVÆR I SELBU KOMMUNE?	3
1.1 Fraværsføring.....	3
1.2 Fraværsoversikt	3
1.3 Skole- og læringsmiljø	3
1.4 Emosjonell og sosial kompetanse	4
1.5 Sikre gode overganger.....	4
1.6 Kunnskap og informasjon om nærvær og fravær	4
Del 2: HVORDAN HÅNDTERER VI BEKYMRINGSFULLT FRAVÆR?	5
2.1 Bekymring ved 10 % fravær.....	5
2.2 Tiltakstrappa.....	5
Del 3: KARTLEGGINGSVERKTØY	9
3.1 Kartleggings skjema 6-10 år	9
3.2 Kartleggings skjema for barn over 10 år.....	10
3.3 Hjelpetekst til kartleggings skjemaene	10
3.4 S-RAS kartleggings skjema.....	13
Del 4: MALER	15
Referat samarbeidsmøte.....	15
Samtykke til å gi informasjon	17
Samarbeidsavtale mellom elev, foreldre, skole og evt. andre	18
Del 5 – HVA ER SKOLEFRAVÆR?	19
5.1 Gyldig og ugyldig fravær.....	19
5.2 Bekymringsfullt og alvorlig fravær.....	19
DEL 6: FORSKNING OM FRAVÆR OG NÆRVÆR I SKOLEN.....	20
6.1 Hvem rammes av alvorlig skolefravær?.....	20
6.2 Årsaker – et helhetlig perspektiv.....	21
6.3 Hva opprettholder fravær?.....	23
6.4 «Hver dag teller» - tidlig innsats.....	24
6.5 Konsekvenser av fravær – for individ og samfunn	24
Del 6 – RELEVANT LOVERK	24
VEDLEGG	25
1.Tiltaksbank	25
2.Vurderings skjema for skolenekting – foreldreversjon, SRAS-F	31
3.Vurderings skjema for skolenekting – lærerversjon, SRAS-L.....	33

Denne veilederen er utarbeidet etter mal og inspirasjon fra Vollebekk skole (2021) og Nittedal kommune (2017).

I Selbu kommune anser vi bekymringsfullt fravær for å være:

1. 10 % fravær (gyldig eller ugyldig)
2. 10 enkelttimer i en termin
3. Gjentakende forsentkomming
4. Tilstede på skolen, men fraværende fra timen

Del 1: HVORDAN FOREBYGGER VI FRAVÆR I SELBU KOMMUNE?

1.1 Fraværføring

Et viktig element i forebygging av fravær er fraværføring. Alle lærere i Selbu kommune er forpliktet til å registrere fravær digitalt hver dag. Det er skolens ledelse som skal sikre at alle ansatte har tilstrekkelig opplæring i systemer for fraværføring, og at rutinene blir fulgt. Med presis føring, kan vi til enhver tid ha korrekt fraværsoversikt. Skolene forventer at foresatte varsler dersom barnet er syk eller av andre årsaker må være borte fra skolen, og det er en fordel om det oppgis hvorfor barnet er forhindret fra å komme. Dette skal gjøres via melding i Vigilo eller ved å ringe til skolen. Dersom foresatte ikke varsler, skal kontaktlærer etterspørre samme dag.

1.2 Fraværsoversikt

Kontaktlærer skal til enhver tid vite hvilke elever som nærmer seg grensa for bekymringsfullt fravær. Alle lærere har også et ansvar for å være obs på elever som gjentatte ganger går ut av timer, forlater klasserommet eller av ulike årsaker «vandrer» i timene, da dette kan være tegn til begynnende fravær. Elevenes fravær skal være første tema på ukentlige teammøter/trinnmøter på alle skoler. Skolens ledelse skal hver måned gjennomgå det totale elevfraværet for å sikre at rutiner for oppfølging følges.

1.3 Skole- og læringsmiljø

I Selbu kommune er vi opptatt av å sikre elevene et godt psykososialt og faglig læringsmiljø, derfor har kommunen over flere år deltatt i satsningen «Inkluderende barnehage- og skolemiljø». Skolens læringsmiljø er svært viktig med tanke på å fremme elevnærver. Sosial tilhørighet og godt tilpasset undervisning virker forebyggende mot alvorlig skolefravær. Skolen skal være et sted der eleven trives, føler seg sett og opplever å være inkludert. Et trygt og godt skolemiljø hvor det er gode

relasjoner mellom lærere og elever er en viktig del av det forebyggende arbeidet for å unngå alvorlig skolefravær. Hvordan elevene trives på skolen og relasjonen mellom lærer og elev påvirkes av, og påvirker skolens mer overordnede kultur. I en positiv skolekultur ser vi at lærere og elever bryr seg om og støtter hverandre, samtidig som lærerne er gode rollemodeller for elevene. De har felles verdier, normer og mål, og alle på skolen føler tilhørighet til disse. En positiv skolekultur kjennetegnes av at elevene har medansvar og har rett til medvirkning i saker som angår dem. Elever i en god skolekultur, hvor lærere er opptatt av å se hver enkelt, motivere og være tydelige ledere, vil i større grad trives og være mer motivert for å være på skolen. Lærerens kompetanse innen klasseledelse og relasjonsbygging er svært viktig for klassemiljø og trivsel, og dermed i forebyggingen av skolefravær.

1.4 Emosjonell og sosial kompetanse

I skolene i Selbu jobber vi målrettet med emosjonell og sosial kompetansebygging, og etterstreber at dette er en naturlig del av undervisning og skolehverdagen. Vi ønsker å bidra til at elevene blir mer robuste i møte med livet og rausere i møte med sine medmennesker. Gjennom blant annet «Folkehelse og livsmestring», «Alle har en psykisk helse», mestringsgrupper i 3. og 7. trinn for å normalisere psykisk helse, og MOT, får eleven innsikt i egne følelser, tanker og reaksjonsmønstre. Et like viktig mål med treningen er at elevene aktivt skal bidra til å skape et raust og inkluderende skolemiljø.

1.5 Sikre gode overganger

Selbu kommune jobber aktivt med å sikre gode overganger helt fra oppstart i barnehage til overgangen mellom ungdomsskole og videregående. Dette sikres bl.a. gjennom felles rutinebeskrivelser som er forpliktende for alle barnehager og skoler å følge. Det er i dette arbeidet viktig at også barnehagene er obs på barn som viser tidlige tegn til fravær eller tilpasningsvansker, slik at denne informasjonen blir overført i overgangsmøter med skolen.

1.6 Kunnskap og informasjon om nærvær og fravær

Alle ansatte skal ha tilstrekkelig kunnskap til å kunne følge opp bekymringsfullt og alvorlig fravær. Skolens ansatte skal vite *hvorfor* og *hvordan* vi jobber for nærvær i Selbu kommune. Rektor står ansvarlig for at slik kunnskap overføres til nye medarbeidere.

Skolens elever og foresatte skal også ha kjennskap til skolens veileder for forebygging og oppfølging av alvorlig skolefravær. De skal være godt kjent med skolens retningslinjer og hva som forventes fra hjemmets side. I Selbu opererer vi med høy terskel for å være hjemme fra skolen, og vi har en holdning om at tilstedeværelse er like viktig også før/etter skoleferier. Vi ønsker som en hovedregel at elever skal være på skolen så lenge de ikke har feber eller oppkast. Elevens foresatte skal være trygge på at vi kan tilrettelegge skoledagen for eleven selv om h*n er litt slapp eller har sår hals. Ofte går magesmerter eller hodepine over når man får kommet i gang med skoledagen, men foresatte kan være trygge på at vi tar kontakt dersom eleven faktisk er syk. Når eleven og familien er godt

informert om bekymringsgrensen (10 % fravær), vil en innkalling til samarbeidsmøte ikke oppleves som noe negativt, men forstås som omsorg for eleven og et forebyggende tiltak. Med bakgrunn i dette, er skolenærvær og forventninger knyttet til dette fast tema på foreldremøter på høsten i 1., 5. og 8. trinn.

Del 2: HVORDAN HÅNTERER VI BEKYMRINGSFULLT FRAVÆR?

2.1 Bekymring ved 10 % fravær

Grensen for bekymringsfullt fravær er satt ved 10 % fravær, 10 enkelttimer, gjentakende forsentkomming eller at eleven gjentatte ganger er tilstede på skolen men fraværende fra timen. Dette gjelder uavhengig av om fraværet er ugyldig eller gyldig – det betyr at selv om fraværet er varslet, skal det utløse handling når eleven når denne grensen. Gjentakende forsentkomming vil si at eleven kommer for sent ukentlig. 10 % fravær tilsier ca. 10 fraværsdager i en termin. Kontaktlærer må til enhver tid ha oversikt over hvor mange dagers fravær 10 % utgjør (se fraværestabell under). Dersom en elev oppfylder et av de tre kriteriene utløses en bekymring som krever tiltak. Tiltakstrappen skal følges i alle saker, men i mange tilfeller vil man allerede på første trinn i trappen oppleve å få avkrefte bekymringen. Saken vil da naturlig stanse uten behov for konkrete tiltak. Eksempel på dette kan være at eleven hadde fått innvilget permisjon i 4 dager og i tillegg fikk både influensa og omgangssyke samme termin. Gjennom vurdering med elev og foresatte, fastslår kontaktlærer at eleven med all sannsynlighet vil ha normal tilstedeværelse videre. Det vil også i enkelte tilfeller være behov for å agere tidligere, for eksempel dersom en elev har 4 dager fravær allerede etter to uker på skolen. Læreren må da reagere og starte på trinn 1 i tiltakstrappa.

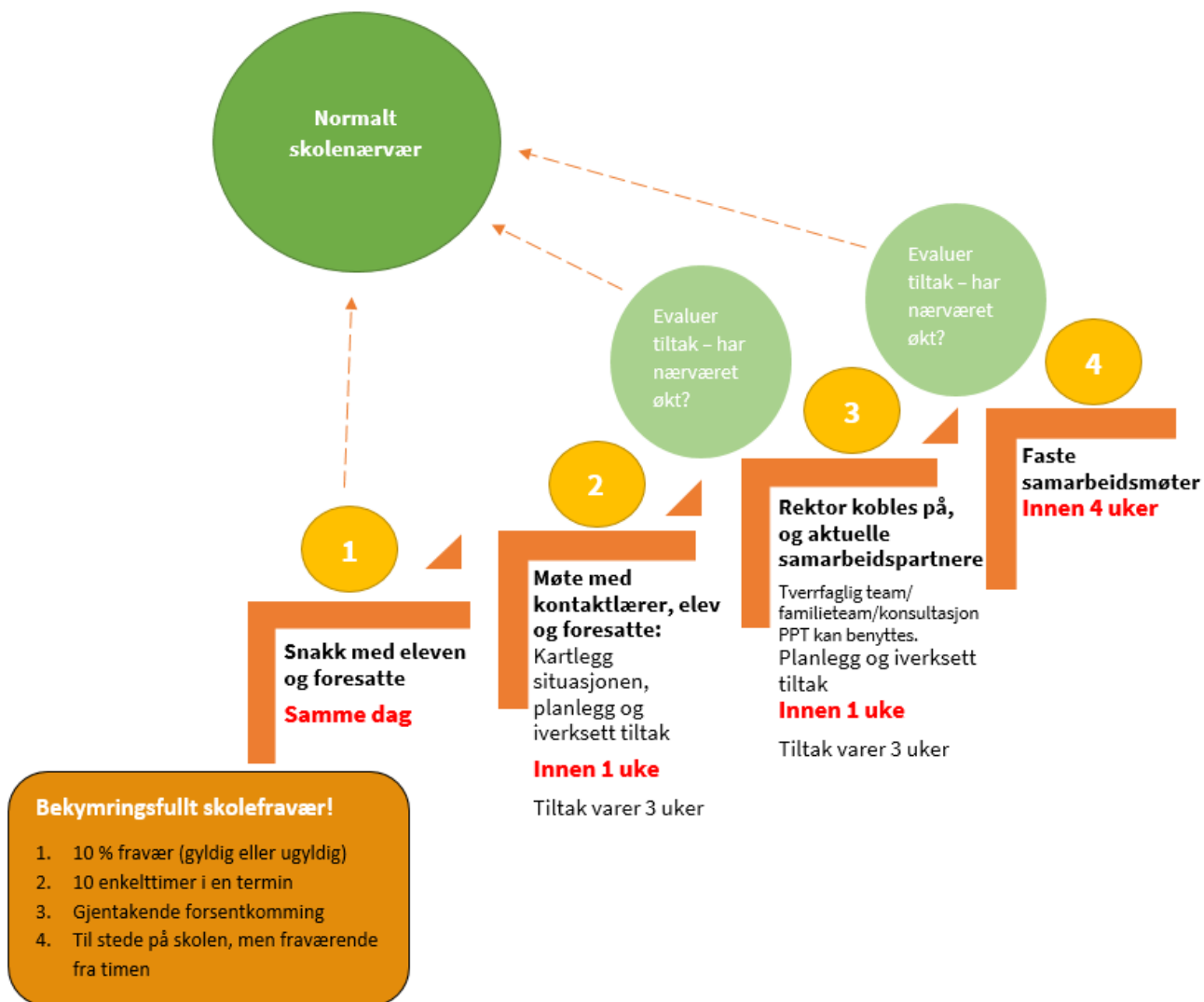
TIDSPUNKT	10 % fravær
15. oktober	ca. 4 dager
1. desember	ca. 7 dager
Terminslutt til jul	ca. 10 dager
1. mai	ca. 6 dager
Terminslutt til sommeren	ca. 10 dager

2.2 Tiltakstrappa

Tiltakstrappa skal følges i alle saker med bekymringsfullt fravær. Så lenge fraværet fortsetter å være bekymringsfullt, vil saken fortsette oppover i trappa. Arbeidet i en sak kan kun avsluttes dersom fraværet er under bekymringsgrensen. Dersom en elev får akutt alvorlig skolefravær, må kontaktlærer sørge for at prosessen fram til trinn 3 eller 4 går raskere.

Fordi «hver dag teller» er det svært viktig at fristene i tiltakstrappa overholdes.

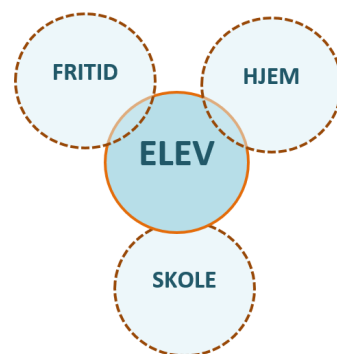

Trinn 1: Snakk med eleven og kontakt foresatte - samme dag

Når fraværet når bekymringsgrensen, skal kontaktlærer snakke med elev og foresatte allerede samme dag. Hvorvidt bekymringen skal drøftes med eleven selv, må vurderes ut fra alder og utvikling. Elever på ungdomstrinnet skal alltid inkluderes ved bekymring. Kontaktlærer gjør elev og foresatte oppmerksom på at fraværet er oversteget 10 % og de vurderer sammen om det er nødvendig å komme sammen til et møte. I noen tilfeller har fraværet en forklaring som betrygger kontaktlærer om at det ikke vil bli et videre problem. I slike tilfeller avsluttes saken på trinn 1. Dersom elev, kontaktlærer og/eller foresatte er bekymret for videre fravær, fortsetter prosessen til trinn 2.

Husk at fraværet kan skyldes både forhold på skolen, i hjemmet, på fritiden eller hos eleven selv. Husk å dokumenter.

Trinn 2: Møte med kontaktlærer, elev og foresatte - innen en uke

I dette møtet forsøker kontaktlærer i samarbeid med elev og foresatte å kartlegge situasjonen for å få svar på omstendigheter for fraværet. Intensjonen er å finne årsaker til fraværet samt konkrete tiltak som kan bedre situasjonen. Her er det viktig å tenke bredt og helhetlig, og ikke for raskt konkludere med at fraværet skyldes enten det ene eller det andre, da fravær kan ha sammensatte årsaker. Husk å ha fokus på opprettholdende faktorer til fraværet, ikke symptomene som kommer til uttrykk hos eleven. Kartleggingsverktøy for barn 6-10 år eller over 10 år bør benyttes. I møtet skal ansvarsoppgaver fordeles tydelig. Det kan være hensiktsmessig å benytte møtereferatmalen og samarbeidsavtalen. Det er viktig at alle blir delaktige i prosessen gjennom at hver enkelt har konkrete oppgaver – dette gjelder både elev, skole og hjem. Etter tre uker evalueres situasjonen, husk å avtal evalueringstidspunkt. Dersom elev, kontaktlærer og/ eller foresatte er bekymret for videre fravær, fortsetter prosessen til trinn 3.

Husk å dokumenter.

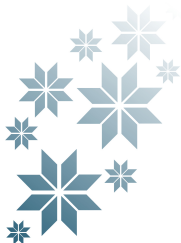
Trinn 3: Rektor kobles på, og aktuelle samarbeidspartnere – innen 1 uke

Når tiltak er utprøvd i samarbeid med elev og foresatte uten ønsket effekt, skal rektor og aktuelle samarbeidspartnere kobles på. Hvem dette skal være, vil avhenge noe av det som er kommet frem i kartleggingen som er gjort. Skolefraværsressursen i PPT, Ann-Kristin Skjervold, kan med fordel kontaktes for å få drøftet saken: Ann-kristin.o.skjervold@stjordal.kommune.no / tlf. 95935252.

Andre relevante ressurspersoner å koble på kan være skolehelsetjenesten, fastlege, sosiallærer og/eller barneverntjenesten. Saken kan tas opp i skolens tverrfaglig team eller BUP-konsultasjonsteam, hvis dette er hensiktsmessig. Saken kan også henvises til familieteamet dersom det kommer frem at fraværet skyldes sammensatte familieutfordringer. Familieteamet kan også tilby veiledning til foresatte. Dette gjøres i samarbeid med (elev på ungdomstrinn og) foresatte. Foresatte og elev over 15 år kan i denne forbindelse fritas skole og andre aktører fra taushetsplikten, se Samtykkeskjema. Dersom elev eller foresatte ønsker dette, kan de delta i møtet. Intensjonen med møtet er å finne fram til tiltak som kan bidra til å bedre situasjonen, sett fra et flerfaglig perspektiv. I møtet skal det avklares hvilke tiltak som skal forsøkes i de kommende tre uker. Etter tre uker evalueres situasjonen, husk å avtal evalueringstidspunkt. Dersom elev, kontaktlærer og/eller foresatte er bekymret for videre fravær, fortsetter prosessen til trinn 4. Husk å dokumenter.

Trinn 4: Faste samarbeidsmøter

Faste samarbeidsmøter avholdes på skolen og i regi av skolen. Så lenge fraværet defineres som alvorlig, skal møtefrekvensen være høy, det vil si *minimum hver 3 uke*. En representant fra skolens ledelse er med i møtene i tillegg til kontaktlærer og andre samarbeidspartnere som er involvert i saken. Dersom eleven går på ungdomstrinnet er det viktig at h*n deltar i møtene. Dersom eleven er yngre, bør h*n delta i deler av møtet tilpasset modning. Det kan være hensiktsmessig å involvere andre ressurspersoner i elevens nettverk, eksempelvis slektninger eller venner. Møtene har til

hensikt å finne gode løsninger slik at eleven skal oppnå normalt skolenærvær. Møtene opprettholdes fram til eleven ikke lenger har bekymringsfullt skolefravær.

Avgjørende for gode resultater:

- Tillit mellom elev, skole og hjem
- Lytte til elevens opplevelse og ønsker – gi reell mulighet for påvirkning i egen sak
- Alle tar ansvar og anser utfordringen som et felles anliggende
- Samhandling og godt samarbeid mellom instanser
- Høy møtefrekvens
- Optimisme og pågangsmot
- Kreative løsninger
- Mobilisering av nettverk

Del 3: KARTLEGGINGSVERKTØY

Disse brukes på trinn 2 i tiltakstrappa. Husk at enkle tiltak kan iverksettes straks, og at kartleggingsarbeidet derfor ikke skal stå i veien for å handle. For tips, se vedlagte tiltaksbank.

3.1 Kartleggings skjema 6-10 år

Hver boks fylles ut for seg. Ved å fylle boksen med farge, viser du i hvor stor grad hver enkelt forklaring gjelder for nettopp deg og ditt fravær.

		
<p>FYSISK VANSKE/ VANSKE/</p>	<p>VANSKER MED SOSIAL SOSIAL</p>	<p>HENGER LANGT LANGT</p>
		
<p>NOE PÅ SKOLEN KJENNES KJENNES</p>	<p>SØVN- PROBLEMER</p>	<p>NOE ER VANSKELIG HJEMME</p>
		
<p>VANSKELIGE TANKER OG/ELLER FØLELSER</p>	<p>VELGER ANNEN AKTIVITET</p>	<p>ANNEN ÅRSAK</p>

Utarbeidet og illustrert av Silje Hrafa Tjersland

3.2 Kartleggings skjema for barn over 10 år

Hver boks fylles ut for seg. Ved å fylle boksen med farge, viser du i hvor stor grad hver enkelt forklaring gjelder for nettopp deg og ditt fravær. Du kan også tenke at hver boks er 100% og angi hvor mange prosent du tenker boksen er fylt.

FYSISK VANSKE/ SYKDOM	VANSKER MED SOSIAL TILHØRIGHE T/ VENNER	HENGER LANGT ETTER FAGLIG
NOE PÅ SKOLEN KJENNES VANSKELIG	SØVN- PROBLEMER	PROBLEMER HJEMME
PSYKISK VANSKE	VELGER ANNEN AKTIVITET	

3.3 Hjelpetekst til kartleggings skjemaene

FYSISK VANSKE/ SYKDOM

Alle er syke innimellom, så sykdom er normalt og fører til at de fleste elever får litt fravær. Problemet kommer når sykdom og fysiske plager fører til høyt skolefravær. Noen er syke eller *føler seg for syke* til å være på skolen. Det kan for eksempel være at du har så kraftig hodepine at du ikke klarer å konsentrere deg eller at du har så store magesmerter at du ikke klarer å stå opp om morgenen. Noen har kronisk sykdom, sykdom som varer over lengre tid og kanskje livet ut - for eksempel epilepsi eller diabetes. For noen gjør sykdommen det vanskelig eller nesten umulig å være på skolen. Selv om man har en fysisk forklaring på fraværet er det alvorlig og bekymringsfullt at man går glipp av både læring og sosialt fellesskap på skolen.

VANSKER MED SOSIAL TILHØRIGHET/ VENNER

Noen går ikke på skolen fordi de ikke føler at de «hører til» blant de andre. Kanskje føler de at de ikke har en eneste venn i klassen eller kanskje ikke på hele skolen. Noen elever opplever at ingen savner dem når de er borte fra skolen. Hvis man har en følelse av at det ikke spiller noen rolle for andre om man kommer på skolen

eller ikke, kan det kjennes både vondt og meningsløst å være der. Noen elever blir plaget eller mobbet på skolen. Dette er svært alvorlig og en veldig forståelig grunn til at man unngår skolen.

HENGER LANGT ETTER FAGLIG

Noen elever føler at de ikke klarer å følge med på det som skjer i enkelte fag eller noen ganger i alle fag. Kanskje lærerne snakker på en innviklet måte slik at det blir vanskelig å få med seg innholdet i undervisningen. Kanskje er det også sånn at man ikke forstår eller får gjort leksene sine, slik at man kommer helt uforberedt til timene og til prøver. Hvis man har vært syk og borte fra skolen, kan det være vanskelig å ta igjen det man har gått glipp av. Noen lar være å gå på skolen på dager der de har prøver i noe de ikke forstår. En del elever klarer ikke å si fra når de føler at de «henger etter» og i stedet for å be om hjelp blir de hjemme fra skolen. Når man lar være å gå på skolen fordi man «henger etter», blir man fort hengende enda lengre etter.

NOE KJENNES VANSKELIG PÅ SKOLEN

Det er mye som kan være vanskelig for en skoleelev på skolen. Det kan være enkelte fag man misliker eller føler man ikke mestrer. Det kan være at man synes det er vanskelig å snakke høyt i klassen eller misliker store folkemengder slik det ofte blir i skolegården eller kantina. Noen synes det er ubehagelig å vise frem noe foran mange andre, slik man må i kroppsøving. Andre strever med lesing eller med å forstå enkelte fag. For noen elever blir det slik at det som kjennes vanskelig på skolen blir så «stort» at de i perioder ikke klarer å gå på skolen.

Noen elever føler så sterkt ubehag eller frykt for noe på skolen at man kan kalle det «angst». Angsten kan gjøre at du føler deg svimmel og kvalm eller at du får vondt i magen eller andre steder i kroppen. Angsten kan også gjøre at du begynner å svette eller skjelve. Når følelsen ikke er så sterk at vi kan kalle den angst, kan man beskrive det man kjenner som sterkt ubehag. Hvis man har følelse av sterkt ubehag eller angst når man tenker på eller er på skolen kan det føre til høyt skolefravær.

SØVNPROBLEMER

Noen barn og ungdom har problemer med søvn. Det kan for eksempel være at du prøver å sovne men ikke klarer det og blir liggende våken lenge om natta. Eller kanskje du sover veldig urolig, har mareritt og ikke føler deg uthvilt når du våkner. Noen spiller, ser film eller nettsurfer om natta og er utslitt om morgenen slik at de ikke orker å gå på skolen. Andre har snudd døgnnet helt slik at de er våkne om natta og sover om dagen. Når man strever med søvn er det veldig vanskelig å gå på skolen og man kan fort få høyt fravær.

PROBLEMER HJEMME / NOE ER VANSKELIG HJEMME

Noen har problemer i livet sitt som egentlig ikke handler om skolen, men som gjør at man får høyt skolefravær. Det kan for eksempel være så mye bråk og konflikter hjemme at du blir for sliten til å konsentrere deg om skolen. Kanskje krangler foreldrene dine ofte eller kanskje er det så bråkete om natta at du ikke får sove? Noen opplever store konflikter mellom foreldre etter skilsmisse og lever i en slags «krig» der foreldrene ikke klarer å samarbeide om noe – heller ikke om oppfølging av barnet sitt. Slike situasjoner krever mye av barn og ungdom og kan stjele fokus fra skole og skolearbeid. Noen føler de må bli hjemme for å passe på andre familiemedlemmer (søsken, mamma) fordi de er bekymret for hva som kan skje hjemme dersom de selv ikke er der. Vanskelige familieforhold kan ofte føre til høyt skolefravær.

PSYKISK VANSKE / VANSKELIGE TANKER OG/ELLER FØLELSER

Det er menneskelig og vanlig å tidvis streve med vanskelige tanker og følelser. Når slike tanker og følelser blir veldig sterke og problematiske, kan man kalle det en psykisk vanske. Psykiske vansker er noe man kan være åpen om eller noe man ikke vil dele med andre. Kanskje har vansken et navn, for eksempel panikkangst, sosial angst, spiseforstyrrelser eller depresjon og du har fått en diagnose av en fagperson. Kanskje har du symptomer på noen av disse lidelsene og lurer på om du skal tørre å si det til noen eller be noen om hjelp? Kanskje har du kuttet deg med skarpe gjenstander når du har hatt det veldig strevsomt følelsesmessig og kanskje gjør du det når du kommer under press. Psykiske lidelser kan ramme alle og i mange tilfeller går det ut over skoleinnsats og skoleoppmøte. Det kan være svært vanskelig å gå på skolen når man har det vanskelig psykisk. For noen elever blir en del av løsningen at man fremfor å gå på skolen, blir hjemme der man er trygg og slipper å kjenne frykt eller ubehag. Slik kan man også unngå at klassekamerater eller lærere ser at man strever psykisk.

VELGER ANNEN AKTIVITET

Noen velger å gjøre andre aktiviteter i stedet for å være på skolen. En del av det som skjer på skolen er ikke like spennende for alle og noe på skolen er rett og slett kjedelig. Kanskje du synes det er deilig å være hjemme alene på dagtid, spille dataspill eller se på Netflix i stedet for å gå på skolen? Noen velger å være sammen med venner som også er borte fra skolen.

ANNEN ÅRSAK

Det kan også være andre forklaringer til hvorfor fraværet ditt nå er bekymringsfullt. Er det noe du tenker på som ikke vises gjennom «boksene»?

Utarbeidet av Silje Hrafa Tjersland

3.4 S-RAS kartleggings skjema

Vurderingsskjema for skolenekting – barnevern, SRAS - B

(Vurderingsskjema for foreldre og lærere ligger vedlagt i veilederen)

		Aldri	Nesten aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Nesten alltid	Alltid
1	Hvor ofte får du vondt av å gå på skolen fordi du er redd for noe på skolen (for eksempel prøver, skolebussen, lærere eller brannalarm)?							
2	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi det er vanskelig å snakke med andre elever på skolen?							
3	Hvor ofte har du mer lyst til å være sammen med dine foreldre, enn å dra på skolen?							
4	Når du ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte drar du da hjemmefra og gjør noe morsomt?							
5	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi du vil føle deg trist eller lei hvis du drar dit?							
6	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi du er flau når du er sammen med andre på skolen?							
7	Hvor ofte tenker du på dine foreldre eller på din familie når du er på skolen?							
8	Når du ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte snakker du med eller treffer noen andre utenom familien?							
9	Hvor ofte har du det vondt på skolen (redd, nervøs, trist), sammenlignet med når du er hjemme med venner?							
10	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi du ikke har så mange venner der?							
11	Hvor ofte ville du heller vært sammen med familien enn dra på skolen?							
12	Når du ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor mye koser du deg med ting som å være med venner eller dra til et sted?							
13	Hvor ofte får du det vondt (redd, nervøs, trist) når du tenker på skolen på en lørdag eller en søndag?							
14	Hvor ofte holder du deg borte fra bestemte steder på skolen (for eksempel ganger eller der spesielle elever oppholder seg), der du er nødt for å snakke med noen?							
15	Hvor godt ville du ha likt å ha undervisning med en av foreldrene hjemme, i stedet for med lærer på skolen?							
16	Hvor ofte nekter du å dra på skolen fordi du heller vil gjøre morsomme ting andre steder?							

17	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis du hadde hatt det mindre vondt (redd, nervøs, trist) på skolen?							
18	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis det hadde vært lettere å få nye venner?							
19	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis en av foreldrene var med deg?							
20	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis du kunne gjøre mer morsomme ting etter skoletid (som å være med venner)?							
21	Hvor mye mer vondt har du det på skolen (redd, nervøs, trist) enn andre på din alder?							
22	Hvor mye mer holder du deg unna elever på skolen enn andre på din alder gjør?							
23	Ønsker du å være hjemme med en av foreldrene mer enn andre på din alder ønsker?							
24	Har du mer lyst til å gjøre morsomme ting utenfor skolen enn andre på din alder har?							

Se punkt 6.3 i veilederen for forklaring av de 4 kategoriene.

I utfyllingen av spørsmålene i SRAS-R skjemaene benyttes skåre i form av en ordinalskala, også omtalt som Likert – skala. Svarene rangeres fra null (aldri) til seks (alltid), og verdien skåres for hvert funksjonelle spørsmål.

1. Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		2. Unngår situasjoner som innebærer evaluering/bedømmelse		3. Søker oppmerksomhet		4. Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: / 6 =		Sum: / 6 =		Sum: / 6 =		Sum: / 6 =	

Oversatt av Børge Holden og Jan-Ivar Sällman, 2010, etter tillatelse fra Christopher A. Kearney

Del 4: MALER

Referat samarbeidsmøte

For forberedelse til samarbeidsmøte, se tips [her](#)

Navn på barn / ungdom

	Tid / dato:	
	Sted:	

Møtedeltakere:

Foresatte:	Andre møtedeltakere:
Fra skole:	
Beskriv nå-situasjonen. Hva vet vi?:	
Mål / Fokusområde:	

Avtaler:

Tiltak:	Ansvar:	Frist:
1:		
2:		
3:		
4:		
5:		

6:			
----	--	--	--

Om deltakelse fra barnet/ungdommen ikke lar seg gjøre, skal en informere om hva som er kommet fram.

Hvem skal orientere barnet?:

Planlegging av neste møte:

Hvem skal delta?:	Dato:	
	Fra kl.:	Til kl.:
	Sted:	

Samtykke til å gi informasjon

Jeg/vi gir samtykke til at (instans) opphever taushetsplikten så langt som samtykket gjelder og kan utveksle nødvendige opplysninger med saksbehandler (Forvaltningsloven § 13 a nr. 1 og Helsepersonelloven § 22)

om

født

(navn på barnet)

(fødselsdato)

innen følgende tjenester (sett kryss):

☐	Barnevernstjenesten	☐	Jordmor	☐	PPT
☐	Helsestasjonen	☐	Skolehelsetjenesten	☐	Skole
☐	Barnehage	☐	Fastlege	☐	Fysioterapi-/ergoterapitjeneste
☐	Rus- og Psykiatritjenesten	☐	Psykolog/DPS	☐	NAV
☐	Tverrfaglig team, spesifiser hvem				
☐	Andre, spesifiser hvem.....				

Jeg/vi er enige i at opplysningene/vurderingene kan deles med de nevnte tjenestene for å bidra til helhetlige og koordinerte tjenester.

Jeg/vi er gjort kjent med at formålet med utveksling av opplysningene er å gi barnet et best mulig hjelpetilbud, og at informasjonsutvekslingen blir avgrenset til det som til en hver tid er nødvendig. Dersom informasjon som blir delt skal avgrenses, skal dette presiseres nedenfor:

Jeg/vi er gjort kjent med tema/opplysninger/vurderinger som skal drøftes med samarbeidende instanser. Jeg/vi er også gjort kjent med at samtykket kan trekkes tilbake skriftlig.

Samtykket trer i kraft fra (dato) og varer til (dato).

Sted, dato

Sted, dato

Sted, dato

Foresatt med foreldreansvar

Foresatt med foreldreansvar

Ungdom over 15 år

NB: Dersom det er to foresatte med foreldreansvar, og den ene ikke har

Signert i nærvær av

/ Stilling

signert samtykket, plikter stafettholder i BTI-arbeidet å loggføre hvorfor ikke begge har signert og hvilke tiltak som er gjort for å få innhentet signatur fra begge.

Samarbeidsavtale mellom elev, foreldre, skole og evt. andre	
Dato:	
Tilstede:	
Mål for samarbeidet: <i>Som regel vil det være at eleven er tilstede på skolen hver dag, evt. et bestemt antall dager med opptrapping av tilstedeværelse.</i>	
Skolens ansvar:	Beskriv oppgaven til skolen/foresatte/eleven. Spesifiser hvem på skolen som er ansvarlig for oppgaven.
Foresattes ansvar:	
Elevenes ansvar:	
Evt. andre involverte:	
Plan B: <i>Hvis oppgavene som er beskrevet ikke fører til at eleven møter som avtalt, iverksettes plan B.</i>	
Avtale gjelder for de neste 3 ukene (som regel). Tiltakene evalueres (dato):	
Signatur:	

EVALUERING AV SAMARBEIDSAVTALE
Dato:
Tilstede:
Evaluering av mål: <i>Evaluering bør også skje fortløpende sammen med eleven</i>
Evaluering av tiltak: <i>Hvilke tiltak fungerte godt? Hvilke fungerte ikke? Trenger vi nye?</i>
Evaluering av plan B:
Basert på evalueringen er det avtalt følgende (kryss av):
☐ Det ikke lenger behov for systematisk oppfølging av skolefravær
Eller:
☐ Det utarbeides ny samarbeidsavtale
☐ Behov for viderehenvisning til f.eks. PPT, BUP, barneverntjenesten eller andre instanser er blitt vurdert

Del 5 – HVA ER SKOLEFRAVÆR?

Høyt skolenærvær og trivsel på skolen, beskytter elever mot psykisk uhelse og øker den enkeltes sjanse for å gjennomføre og bestå videregående utdanning. Elever som er vant til å stå opp hver morgen, gå på skolen og holde ut gjennom dagen, vil få en "skolekondis" som de vil dra nytte av videre i livet. Når et barn ikke kommer seg til, eller ikke klarer å være på skolen, er dette en utfordring som må eies av både skole og foresatte. Høyt skolefravær gir flere negative følger. Når fraværet vedvarer, kan det være ressurskrevende å snu, både for eleven selv og for de rundt.

Det finnes i dag ingen nasjonale retningslinjer for oppfølging av alvorlig skolefravær i grunnskolen, og det er derfor opp til hver enkelt kommune og skole hvordan vi håndter dette. Denne veilederen er ment å sikre at elever får rett hjelp til rett tid dersom de skulle få bekymringsfullt skolefravær. Selbu kommune har som mål at skolens elever trives og har minimum 90 % tilstedeværelse på skolen. Vi mener at skolenærværet vil gjøre dem mer robuste og bedre rustet til å møte utfordringer.

Skolevegring, skulk, skolefobi etc. er vanlige betegnelser for elever som har høyt fravær fra skolen. Disse betegnelse har til felles at ansvaret for fraværet lett plasseres hos eleven selv. Årsaken til at en elev er fraværende fra skolen er sjelden *kun* skulk eller vegring. Vi ønsker å legge vekt på at ansvaret også ligger utenfor eleven selv, og at årsaksforholdene ofte er mer komplekse.

5.1 Gyldig og ugyldig fravær

Skolefravær kan skyldes flere ulike forhold; sykdom, skulk, foresatte som holder eleven borte fra skolen, ferier med eller uten søknad om permisjon, osv. Når vi snakker om skolefravær benytter vi gjerne begrepene gyldig og ugyldig fravær. I hovedtrekk er gyldig fravær sykdom, innvilget permisjon eller fravær grunnet forhold som man ikke rår over. Ugyldig fravær er fravær som ikke er dokumentert verken av foreldre eller andre myndighetspersoner. Den allmenne bruken av begrepet skulk, altså at eleven har fravær fra skolen uten foresattes viten og samtykke, faller under kategorien ugyldig fravær.

Tradisjonelt sett har man tenkt at det mest bekymringsfulle fraværet er det ugyldige, men i de senere år har forskning vist at fraværet får like alvorlige konsekvenser uavhengig av om det er gyldig eller ugyldig. En elev som er mye fraværende grunnet dokumenterte fysiske eller psykiske lidelser, kan få like alvorlige konsekvenser som eleven som skulker. Det er derfor viktig at vi gir alle elever tidlig og god hjelp ved bekymringsfullt fravær.

5.2 Bekymringsfullt og alvorlig fravær

I denne veilederen benyttes begrepene *bekymringsfullt og alvorlig skolefravær*. Bekymringsfullt fravær defineres av Ingul og setter listen for når vi som arbeider med elever må handle:

«Fravær fra undervisningen og det sosiale fellesskapet i skolen, gyldig eller ugyldig, av et omfang/ en hyppighet som medfører bekymring knyttet til elevens faglige utvikling, samt elevens sosiale tilhørighet og utvikling.»

Jo Magne Ingul (2011)

Når fraværet blir høyt og varer over tid, kaller vi det *alvorlig skolefravær*. Når fraværet varer over tid, etableres det som et mønster som siden kan bli vanskelig å endre (Havik, Kearney (2008), Sällman (2010), Thambirajah 2008).

I Selbu kommune anser vi bekymringsfullt fravær for å være:

1. 10 % fravær (gyldig eller ugyldig)
2. 10 enkelttimer i en termin
3. Gjentakende forsentkomming
4. Tilstede på skolen, men fraværende fra timen

DEL 6: FORSKNING OM FRAVÆR OG NÆRVÆR I SKOLEN

6.1 Hvem rammes av alvorlig skolefravær?

Alvorlig skolefravær oppstår uavhengig av økonomisk bakgrunn, kjønn og rase. Barn og ungdom med alvorlig skolefravær er også jevnt fordelt over hele det evnemessige spekteret. Lærevansker utløser ikke nødvendigvis alvorlig skolefravær, men barn som er mye borte fra skolen får oftest store faglige hull og vansker med å følge den faglige progresjonen. Alvorlig skolefravær kan utvikle seg gradvis eller oppstå plutselig (Ingul 2016, Havik, 2015). Forskning viser at barn med autismedforstyrrelser oftere strever med alvorlig skolefravær (Munkhaugen, 2019). Gjennom en undersøkelse blant norske elver, fant Lysne (1996) at fenomenet hadde størst hyppighet blant 11- til 13-åringer. Langvarig og alvorlig skolefravær kan oppstå i hele skoleløpet, men har økt risiko ved skolestart og i overgangen til ungdomsskolen, ved flytting og skolebytte, eller etter lengre ferier og sykefravær.

Ingul & Havik m.fl. (2019) har fremhevet noen spesifikke risikofaktorer;

Individuelle risikofaktorer: <ul style="list-style-type: none"> • Alder og overgang mellom skolene • Problematisk følelsesregulering • Lav mestringstro • Negativ tenking • Begrenset problemløsning 	Forhold i skolen: <ul style="list-style-type: none"> • Manglende lærerstøtte og tilsyn • Uforutsigbarhet på skolen • Mobbing, sosial isolasjon og ensomhet • Lærevansker • Begrenset/dårlig samarbeid mellom skole og hjem
Forhold i familien: <ul style="list-style-type: none"> • Psykiske vansker hos foreldre • Foreldres overbeskyttelse • Usunn familiefunksjon 	

6.2 Årsaker – et helhetlig perspektiv

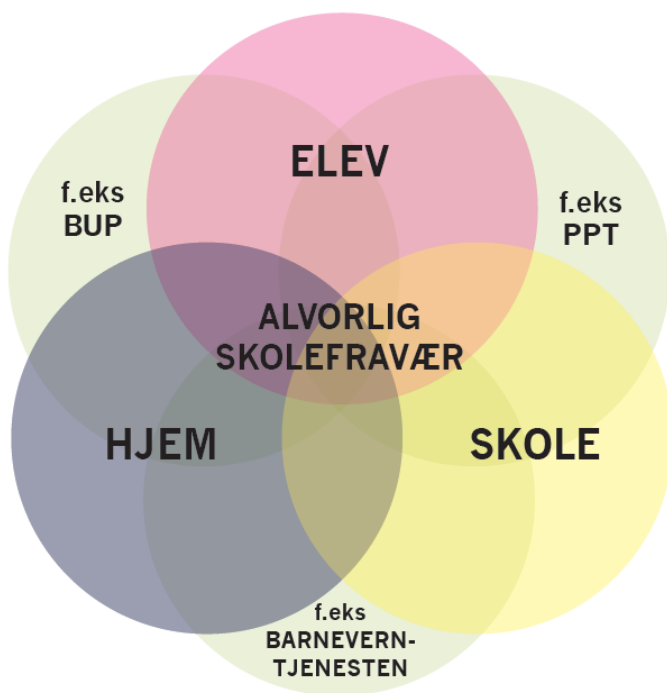
Det kan være flere årsaker til at enkelte elever utvikler alvorlig skolefravær og problematikken er som regel sammensatt (Ingul, 2014). Vi vet at årsakene til alvorlig skolefravær er både *individuelle, relasjonelle og strukturelle*, og ofte kan de ikke skilles tydelig fra hverandre. Når en elev ikke ønsker eller greier å være på skolen, er dette et symptom på at noe er vanskelig hos eleven og/eller i deres nettverk. Årsakene er sammensatte og komplekse, og bildet blir mer komplekst ettersom tiden går (Udir). Vanskene kan være på mange nivåer (ikke uttømmende liste):

Individ	Nevrobiologisk sårbarhet, traumer, psykiske eller fysiske lidelser, rusproblematikk, lærevansker osv.
Familie	Konflikter i familien, manglende struktur, sykdom, dysfunksjonell kommunikasjon, endringer i familiesituasjon, vold eller rusmisbruk
Sosialt	Problemer i forhold til venner/ mangel på venner, mangel på tilhørighet, mobbing osv.
Skole	Hyppig lærerbytte, høyt lærerfravær, manglende struktur og forutsigbarhet, dårlig klassemiljø, ikke tilpasset opplæring osv.
I lokalmiljøet	Subkulturelle trender og holdninger til skole, nærmiljø med lite rom for annerledeshet
Samfunnsmessige og kulturelle forhold	Sterkt fokus på prestasjon, «generasjon prestasjon».

I hver sak er sammensetningen av utfordringer unik. Ofte inngår de ulike årsakene til langvarig skolefravær i et komplekst samspill hvor de også påvirker hverandre. Noen ganger vil vi oppleve at det er vanskelig å identifisere konkret årsaker. Da kan det være nyttig å se på hva som opprettholder og påvirker skolefravær, uavhengig av årsak, jfr. LP-modellen som barneskolene i Selbu kommune

benytter. Det er viktig at utfordringen ses ut fra et **helhetlig perspektiv** fremfor å lete etter forklaringer på individnivå – i eleven. Eksempelvis kan det være store konflikter mellom skilte foreldre i kombinasjon med svak sosial tilknytning til jevnaldrende som til sammen bidrar til høyt skolefravær. I en annen sak kan det være utfordringer som lav grad av faglig mestring, i kombinasjon med søvnproblemer og spesifikke helseplager, som resulterer i forsentkomming og uteblivelse. En felles forståelse av at problemet eies av både eleven, skolen, familien og hjelpeapparatet er avgjørende for å lykkes i å forebygge og snu langvarig skolefravær. Alle parter må derfor jobbe med å få innsikt i de komplekse årsakene til den enkeltes fravær, og sette inn de riktige tiltakene så tidlig som mulig for disse elevene. Dette innebærer en analyse av risiko- og beskyttelsesfaktorer for fravær og for faktorer som opprettholder fravær (Udir)

Figur 1: Et helhetlig perspektiv på langvarig skolefravær. Problemets kjerne, alvorlig skolefravær, er plassert i midten av blomsten, årsakene er ofte sammensatt av alle kronbladene. I kronbladene rundt kjernen ligger også løsningen, nemlig et samarbeid mellom eleven, foresatte og skole - med støtte fra hjelpeapparatet rundt.

Figur hentet fra Nittedal kommunes fraværsvetleder «Hver dag teller!» (2017).

6.3 Hva opprettholder fravær?

Hva slags funksjon kan fraværet ha for den enkelte elev? Kearney og Silverman (1996) har sett på hvilken funksjon langvarig fravær har for eleven basert på hvilken motivasjon barn og unge har for å unngå negative opplevelser og oppnå positive opplevelser.

Tabell 1: Funksjonen til langvarig skolefravær (Kearney, 2001)

	Fire undergrupper
Unngå negative opplevelser	1. Unngår stimuli som vekker negativ affekt eller emosjonelt ubehag
	2. Unngår ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner
Oppnå positive oppleveler	3. Oppnår oppmerksomhet fra foresatte eller viktige andre
	4. Oppnår goder utenfor skolen

Den onde sirkel

I tillegg til skolefraværets funksjon kan fravær fra undervisning og det sosiale miljøet på skolen ofte medføre flere typer problemer, slik vist i modellen under. Problemene som følger fraværet utløser igjen mer fravær og slik havner eleven i en ond sirkel av økende fravær (Thambirajah, 2008).

6.4 «Ingen tid å miste» - tidlig innsats

Når det kommer til skolefravær er det slik at *hver dag teller, og man har ingen tid å miste*. «Konsekvensen av fravær er kumulativ» (Ingul, 2016). Fraværsvaner er vanskelige å endre dersom de har fått utvikle seg over tid og kan i verste fall resultere i totalfravær og i neste ledd frafall/dropout. Det er derfor avgjørende at bekymringsfullt fravær oppdages tidlig og at man raskt iverksetter tiltak for å øke nærvær. Tiltakene må tilpasses hver elev individuelt. Dette er bakgrunnen for at Selbu kommune har pålagt seg selv handlingsplikt ved 10 % fravær, og at kommunen jobber aktivt med skolenærvær.

6.5 Konsekvenser av fravær – for individ og samfunn

For mange elever starter fraværet som en «ubetydelig» bekymring, men utvikler seg over tid til et alvorlig problem. Elever som er mye borte fra skolen opplever på kort sikt; tap av undervisning og læring, tap av sosialt samspill og utvikling, tap av mestring og tap av motivasjon. På lang sikt ser man at alvorlig fravær medfører økt risiko for; tap av opplæring/utdanning, psykisk uhelse, sosial isolasjon, marginalisering, utenforskap og rus. Det er stor sammenheng mellom alvorlig skolefravær og frafall fra videregående opplæring, og fraværsmønsteret kan i mange tilfeller følges helt ned i barneskole og barnehage. Dette koster samfunnet store summer hvert år i tillegg til å utgjøre en stor belastning for det enkelte individ og deres omgivelser.

Ifølge Falch, Johannesen og Strøm (2009) vil den økonomiske gevinsten av å redusere frafall med en tredjedel være på om lag 5,4 milliarder per kohort (elever i samme årskull). Dette er kun de økonomiske besparelsene for samfunnet – i tillegg kommer gevinsten for det enkelte individ i form av styrket helse, økt livskvalitet og deltakelse i samfunnet.

Del 6 – RELEVANT LOVERK

Barn og unge har en lovfestet opplæringsplikt som sier at elevene plikter å være på skolen hvis det ikke er spesielle grunner for fravær. Det er flere lovverk som er relevante i den forbindelse:

Barn og unge har både rett og plikt til grunnskoleopplæring. Det står i opplæringsloven § 2-1. I loven § 2-3 står det at elevene skal være aktivt med i opplæringen. Dersom en elev uten å ha rett til det har fravær fra den pliktige opplæringen kan foreldre eller andre som har omsorg for eleven straffes med bøter.

Kommunen har en plikt til å oppfylle retten til grunnskoleopplæring, og skal ha et forsvarlig system for å følge dette opp jf. loven § 13-1 og § 13-10. De skal bl.a. ha et forsvarlig system for føring av fravær, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-39.

Elevene har rett til et trygt og godt skolemiljø, jf. lovens kapittel 9 A. Elever har etter loven § 9-2 rett til nødvendig rådgivning om utdanning, yrkestilbud, yrkesvalg og sosiale spørsmål. Retten til rådgiving innebærer at den enkelte elev skal få informasjon, veiledning, oppfølging og hjelp til å finne seg til rette på skolen.

Kontaktlærer har et særlig ansvar for sosialpedagogiske gjøremål og for kontakt med hjemmet, jf. loven § 8-2. Foreldre til ikke myndige elever skal varsles om elevens fravær, om det er fare for at det ikke er grunnlag for vurdering i fag, og annen viktig informasjon om eleven, jf. forskriften § 20-3 fjerde ledd.

Skolen skal samarbeide med relevante kommunale tjenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlige, sosiale eller emosjonelle vansker. Det står i loven § 15-8.

Etter barnekonvensjonen artikkel 12 skal alle barn få si meningen sin, og meningen deres skal bli tatt på alvor. Avgjørelser som voksne tar skal alltid ta hensyn til hva som er best for barnet, jf. barnekonvensjonen artikkel 3.

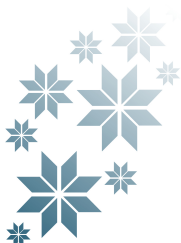
VEDLEGG

1. Tiltaksbank

Denne tiltaksbanken skal være til inspirasjon for lærere, elever, foresatte og fagpersoner. Tiltakene må vurderes og tilpasses den enkelte elev og hans/ hennes utfordringer. Det er hensiktsmessig å foreta en kartlegging av fraværets årsaker for å finne riktige tiltak. Mange av tiltakene er kun tenkt benyttet for en avgrenset tidsperiode. Ulike type lettelser kan være viktig, men man må samtidig sørge for at eleven stadig strekker seg etter nye mål ut fra egne forutsetninger. Det er viktig å opprettholde et mål om «normal skoledeltakelse» og sørge for at alle rundt eleven jobber sammen mot dette målet.

1. EKSPONERING

- Gradvis eksponering/opptrapping ved tilbakeføring til skolen
 - Besøke skolegården utenom skoletid
 - Besøke gymsal/kantine/ toalett (steder som utløser ubehag) utenom skoletid
 - Møte kontaktlærer i klasserommet utenom skoletid
 - Møte opp på skolen og gjøre skolearbeid på eget rom
 - Kun delta i liten gruppe i en overgangsperiode
- Starte med det som kjennes overkommelig, som for eksempel kun å delta i utvalgte favorittfag i startfasen
- Gradvis eksponering for situasjoner eleven opplever som ubehagelige, for eksempel prøvesituasjoner, situasjoner der man må snakke høyt i klassen, kroppsøving osv.

2. TILBAKEFØRING

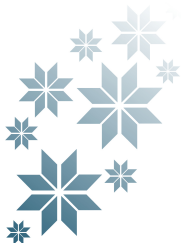
- Daglig «sjekkpunkt» med fortrolig voksen (gjærne ved oppstart)
- Daglig kontakt mellom skole/ hjem
- Rask respons dersom elev eller andre ikke følger planen
- Konsekvenser for elev dersom h*n ikke følger planen. Eksempelvis at TV, internett og mobil ikke er tilgjengelig i skoletiden dersom eleven blir hjemme
- Dersom barneverntjenesten er inne i saken; foreldreveiledning rundt temaet skolefravær.
- Miljøskapende tiltak på skolen/ i klassen om morgenen («åpen kantine», «åpent klasserom»)
- Veilede og trygge foresatte i at det beste for eleven er å være på skolen, grensesetting, å «stå i situasjonen» etc. (foreldreveiledning kan gis av familieteamet)
- Sørge for at skolesituasjonen virkelig er trygg for eleven
- Tilby foresatte (og elev) informasjon om angst og eksponering, i samarbeid med hjelpetjenestene (for eksempel helsestasjonen, psykologtjenesten for barn og unge, rus og psykisk helsetjeneste, familieteamet)
- Gradvis tilbakeføring etter individuelt tilpasset plan – planen må være konkret og målbar
- «Blanke ark» - dersom eleven har mange anmerkninger eller store mangler når det kommer til krav og innleveringer, kan det være fordelaktig å sette strek over alt eller deler av dette og slik gi eleven en «frisk start». Dersom eleven opplever arbeidsmengden eller situasjonen som uoverkommelig, er det vanskelig for ham/ henne å motiveres til en tilbakeføring.
- Innføre faste kveldsrutiner og begrensning av elektronikk i soveperioden (eks. «sovestasjon» for mobiltelefon).
- Innføre faste morgenrutiner
- Oppmuntring om morgenen (telefonsamtale eller tekstmelding fra skolen/andre)
- Følge elev til skolen i avgrenset periode (venner, foresatte, slekt, kommunalt ansatt)
- Kjøring til skolen (foresatte, slekt, kommunalt ansatt)
- Aktivere elevens/ familiens nettverk gjennom familieråd (gis også som tiltak i barnevernet)
- Eleven blir møtt i skolegården (av lærer, helsesykepleier eller annen skoleansatt) eller på annet avtalt sted og får følge til klasserommet

3. SAMTALER OG VEILEDNING

- Faste samtaler med kontaktlærer
- Faste samtaler med helsesykepleier/ sosiallærer/ ungdomslos/ annen
- Motiverende samtaler med utvalgte faglærere, kontaktlærer eller rådgiver
 - Mirakelspørsmål, rette blikk fremover, tydeliggjøre drømmer/ ambisjoner
- Henvising for samtaler på BUP der dette anses som nødvendig
- Foreldre tilbys foreldreveiledning for å kunne bistå eleven med å endre negative tankemønstre (familieteamet)

4. STRUKTUR OG FORUTSIGBARHET

- Påse at eleven vet hvilke lærere h*n skal ha i hvilke timer
- Utarbeide arbeidsavtaler mellom lærer og elev, hvor målet er at eleven til enhver tid skal vite hva som forventes av han/ henne i forhold til arbeidsoppgaver i timene
- Så langt som mulig å unngå uforutsigbare undervisningsopplegg

- Sørge for at alle lærere (og vikarer) er informert om avtaler som er inngått, slik at eleven eksempelvis unngår å bli stilt krav på områder der h*n har avtale om fritak
- Jobbe aktivt med å danne en mestringsorientert målstruktur både på skole-, klasse- og individnivå
- Eleven vet hva som forventes og alle voksne på skolen og hjemme er samkjørte i disse forventningene
- Samarbeidsmøter. Skolen kaller inn til faste samarbeidsmøter med alle involverte og avholder slike møter *fram til skolefraværet ikke lenger anses som alvorlig eller bekymringsfullt*. I vedvarende alvorlige fraværssaker bør skoleledelsen være representert i samtlige møter.
- Kontaktlærer etablerer systemer for å ivareta forutsigbarhet og struktur for elevens skoledag, slik at eleven opplever trygghet, forutsigbarhet og kontroll
- Faste møter mellom elev og lærer for å skape oversiktighet når det kommer til faglige prestasjoner, innleveringer og krav (struktureringstimer)
- Egen, tilpasset lekseplan
- Sørge for at foreldre har tilgang på samme informasjon som eleven (hva angår spesialavtaler om innleveringer, lekser, prøver osv.)
- Forberede og informere eleven om endringer i dagsrutiner, særlig på de dagene der det er endringer i den vanlige skolerutinen (for eksempel turdager, høytidsmarkeringer, osv.)

5. TILPASNING AV KRAV I FORBINDELSE MED EVALUERING OG ARBEIDSBYRDE

- Eleven får mulighet til selv å påvirke arbeidsmengde
- Permanente eller midlertidige fritak fra krav
- Fritak fra lekser, i en slik grad at man fortsatt oppnår grunnlag for karaktersetning
- «Åpen- bok-prøve»
- Muntlig prøve fremfor skriftlig
- Lengre tid til å gjennomføre prøver
- Prøve i grupperom sammen med voksen
- Forenklet prøve
- Gradvis tilvenning til vurdering
- Fjerning av enkelte evalueringssituasjoner i avgrenset periode
- Gi eleven mulighet til å påvirke frister for innleveringer, prøver, fremlegg
- Mulighet til å ta prøver/ levere innlevering på nytt for å forbedre karakter
- Mulighet for å få vurdert arbeid underveis for så å få karakter til slutt
- Mappevurdering
- Fritak fra fag (PPT)
- Gi eleven alternativer til å gå hjem fra skolen når h*n kjenner trang til det. Eksempelvis kan eleven ta en pause fra undervisningen og sitte 20 minutter på biblioteket og koble av for så å komme tilbake til klassen
- Fokusere på fag som eleven mestrer og sørge for faglig tilrettelegging og støtte
- Sørge for oppgaver eleven har forutsetninger for å mestre

6. TILPASNING I FORBINDELSE MED SOSIAL EVALUERING

- Sørge for at eleven er forberedt og trygget, gjennom å gi detaljert informasjon om hva som skal skje i kroppsøvingstimer
- Legge til rette for at eleven kan testes i ulike øvelser kun foran lærer

- Erstatte kroppsøvingstimer med andre fysiske aktiviteter alene eller i liten gruppe. Eksempelvis å sykle, gå tur, eller trene på treningsstudio
- Mulighet for egentrening (etter plan lagt sammen med lærer) og loggføring i avgrenset periode
- Mulighet for å skifte i egen garderobe
- Fritak fra kroppsøvingstimene (må gjøres i samråd med PPT)
- Sørg for nøye gjennomtenkt inndeling av grupper ved gruppeoppgaver, slik at eleven kan delta i arbeidet på «sitt vis» og at det er forståelse for dette i gruppa
- Videopresentasjon
- Gradvis tilvenning til muntlig deltakelse gjennom øving i trygge situasjoner (1:1 eller liten gruppe)
- Fritak fra muntlig deltakelse i bestemte fag
- Fritak fra fremlegg foran kassen (fagsamtale/ fremlegg for lærer i stedet)
- Unngå stigmatiserende tiltak der eleven føler seg særlig utsatt blant medelever – avklare i samråd med eleven

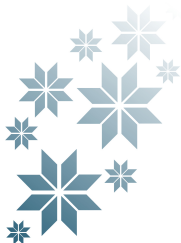
OBS. I forbindelse med fritak fra spesifikke aktiviteter, oppgaver eller fag, bør det opprettholdes fokus på at man på sikt skal vende tilbake til mer normale krav.

7. STYRKE VOKSENRELASJONER

- Vise eleven at h*n er betydningsfull og at noe mangler når h*n ikke er på skolen/ i klassen
- Faste samtaler med eleven og kontaktlærer (gjerne ukentlig og på fast tidspunkt)
- Fast person som tar imot eleven om morgenen
- Samtaler med helsesykepleier, sosiallærer, ungdomslos eller annen
- Opprette kontakt med en person som eleven kan rapportere til ved begynnelsen eller slutten av skoledagen
- Gi mulighet til kommunikasjon med kontaktlærer i skriftlig form (mail, chat e.l.) dersom muntlig kommunikasjon er vanskelig
- SMS eller annen liknende kontakt mellom voksen og elev (særlig virkningsfullt når kontaktlærer gjør dette) Spesielt viktig i forbindelse med overganger etter ferier o.l.
- Dersom eleven er helt fraværende fra skolen, kan kontaktlærer/annen lærer eller ungdomslos besøke eleven hjemme som et ledd i tilbakeføringsplanen
- Styrke andre viktige voksenrelasjoner, som for eksempel relasjon til slektninger, fotballtrener e.l. Disse voksenpersonene kan siden fungere som støttespillere inn i ansvarsgrupper eller samarbeidsmøter.
- Gjennom familieråd, finne fram til voksen person som har tid til og ønske om å tilbringe ekstra tid med eleven
- Bli kjent med eleven. Legge opp til samtaler der man blir kjent med positive sider av eleven og styrer unna problematiske temaer. Skape kontakt og tillit.

8. STYRKE JEVNALDERERELASJONER

- Plassere elev i grupper sammensatt kun av elever h*n er trygg på
- Gjøre bevisste valg hva angår elevens plassering i klasserommet, dvs. at eleven skal oppleve å bli sett, eleven kan plasseres med venner eller trygge medelever, osv.

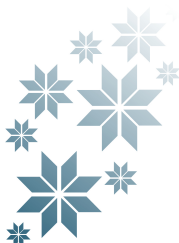
- Sørge for at eleven har noen å gå sammen med til skolen
- Styrke elevens posisjon i klassen gjennom å legge opp til oppgaver og prosjekter der eleven har spesiell interesse/ kompetanse
- Dersom eleven er helt fraværende fra skolen; sørg for at eleven opprettholder positiv kontakt med medelever for å hindre sosial isolasjon. Dette kan gjøres ved for eksempel: brev fra klassen, besøk fra klassekamerater. Kontaktlærer kan også oppfordre klassen til å sende hyggelige tekstmeldinger og til å besøke eleven i fritiden
- Igangsetting av faste aktiviteter i friminuttene («Trivselsleder»)
- Bytte klasse (dersom det anses som hensiktsmessig både av elev og andre)
- Styrke relasjoner i forbindelse med overganger, for eksempel gjennom fadderordning
- Samarbeide tett med klassekontakt og initiere foreldrestyrte aktiviteter også utenfor skoletid
- I noen tilfeller kan det være riktig å la eleven fortsette sosial kontakt på fritiden på dager vedkommende ikke har vært på skolen. Dette vurderes individuelt ved fare for sosial isolasjon.
- Koble eleven til en medelev («vennegruppe»/ «læringspartner»)

9. STYRKE KLASSEMILJØ OG KULTUR

- Holde oversikt over klassemiljø gjennom jevnlike undersøkelser
- Igangsetting av faste aktiviteter i friminuttene
- Lystbetonte og sosialt samlende aktiviteter i friminutt
- Fadderordning
- «Velkomstdager»/ «velkomstuke»
- Oppfordre foreldrekontakt og foresatte til å organisere sosiale aktiviteter utenom skolen. Med hensikt å styrke samhold og åpenhet både mellom elever og foresatte.
- Lage klasseregler for godt miljø og samspill
- «Vennegrupper» / «læringspartner»
- Endre plassering i klasserommet og sørge for gjennomtenkt gruppeinndeling
- Jobbe med at klassekulturen blir mer mestringsorientert enn prestasjonsorientert
- Sette inkludering og åpenhet på agendaen – arbeide holdningsskapende og holdningsendrende ved behov
- Styrke klassemiljøet ved å benytte øvelser hentet fra klassisk «team-building»

10. FORSTERKNING

- Forsterkning gjennom tegnøkonomi eller liknende systemer. Dette er systemer der eleven samler poeng ved å følge konkrete punkter i en avtale. Forsterkningen knyttes til helt konkrete mål og et visst antall poeng utløser en premie. Eks; «Petter oppnår et poeng for hver dag han kommer presis på skolen» eller «Anna oppnår et poeng for hver dag hun deltar i alle timene og ikke avslutter før skoledagen er omme». Det må foreligge en tydelig avtale for hvor mange poeng man må «tjene» for å utløse gevinst. Belønningen kan med fordel avtales sammen med eleven. (Slike poengsystemer kan være mer aktuelt på barnetrinnet.)
Les mer om tegnøkonomi her: <http://edu.hioa.no/Holth/tegnokN.htm>
- Arrangere lystbetont aktivitet for klassen/ liten gruppe (turer, filmfremvisning, «kosetime»)

- Positiv forsterkning gjennom aktiviteter på fritiden (aktiviteter med venner, familie). Dette gir familien mulighet til å fokusere på noe positivt og få gode opplevelser i perioder der skolefraværet skaper konflikt og uro i familien.
- Utplussing i arbeidsliv på ønsket arbeidsplass, gjerne knyttet opp mot videre muligheter for utdanning (mest relevant på ungdomstrinn)
- Mulighet for eleven til å påvirke undervisningsform, oppgaver eller andre skolerelaterte aktiviteter etter egne ønsker.

11. OVERGANGER

- Holde kontakt med eleven i overganger knyttet til ferier – særlig ved overgang fra sommerferie til start nytt trinn/ ny termin. Gjerne sende oppmuntrende SMS.
- Tilby eleven et møte i forkant av skolestart der hun/han sammen med den nye kontaktlæreren går på omvisning i skolebygget og forberedes på hva som vil skje de første dagene på ny skole
- Innkalle familien til oppstartsmøte uken før overgang til ny skole/ ny klasse. Foresatte og elev legger sammen med kontaktlærer og ledelse en individuelt tilpasset plan for å forebygge skolefravær
- Fadderordning
- Sørge for at sårbare elever med høyt fravær får tilstrekkelig tett oppfølging og veiledning i forbindelse med linjevalg og valg av VGS
- Kontakte OT i forbindelse med overgang til VGS – forebyggende
- Gi eleven tilstrekkelig formasjon om hva som skal skje i kommende uke/ termin/ skoleår. Hva, hvem, hvor?

Utarbeidet av: Silje Hrafa Tjersland

2.Vurderingsskjema for skolenekting – foreldreversjon, SRAS-F

		Aldri	Nesten aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Nesten alltid	Alltid
1	Hvor ofte får barnet det vondt av å gå på skolen fordi barnet er redd for noe på skolen (for eksempel prøver, skolebussen, lærere eller brannalarm)?							
2	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi det er vanskelig å snakke med andre elever på skolen?							
3	Hvor ofte har barnet mer lyst til å være sammen med sine foreldre, enn å dra på skolen?							
4	Når barnet ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte drar barnet da hjemmefra og gjør noe morsomt?							
5	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi barnet vil føle seg trist eller lei hvis barnet drar dit?							
6	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi barnet er flaut når det er sammen med andre på skolen?							
7	Hvor ofte tenker barnet på sine foreldre eller på sin familie sin når barnet er på skolen?							
8	Når barnet ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte snakker barnet med eller treffer noen andre utenom familien?							
9	Hvor ofte har barnet det vondt på skolen (redd, nervøs, trist), sammenlignet med når barnet er hjemme med venner?							
10	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi barnet ikke har så mange venner der?							
11	Hvor ofte ville barnet heller vært sammen med familien enn dra på skolen?							
12	Når barnet ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor mye koser barnet seg med ting som å være med venner eller dra til et sted?							
13	Hvor ofte får barnet det vondt (redd, nervøs, trist) når barnet tenker på skolen på en lørdag eller en søndag?							
14	Hvor ofte holder barnet seg borte fra bestemte steder på skolen (for eksempel ganger eller der spesielle elever oppholder seg) der barnet er nødt for å snakke med noen?							
15	Hvor godt ville barnet ha likt å ha undervisning med en av foreldrene hjemme, i stedet for med lærer på skolen?							
16	Hvor ofte nekter barnet å dra på skolen fordi barnet heller vil gjøre morsomme ting andre steder?							

17	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis barnet hadde hatt det mindre vondt (redd, nervøs, trist) på grunn av skolen?							
18	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis det hadde vært lettere å få nye venner?							
19	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis en av foreldrene var med?							
20	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis barnet kunne gjøre mer morsomme ting etter skoletid (som å være med venner)?							
21	Hvor mye mer vondt får barnet det på skolen (redd, nervøs, trist) enn andre på sin alder får?							
22	Hvor mye mer holder barnet seg unna elever på skolen enn andre på barnets alder gjør?							
23	Ønsker barnet å være hjemme med en av foreldrene mer enn andre på sin alder ønsker?							
24	Har barnet mer lyst til å gjøre morsomme ting utenfor skolen enn andre på sin alder har?							

Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		Unngår situasjoner som innebærer evaluering/bedømmelse		Søker oppmerksomhet		Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: ___ / 6 = ___		Sum: ___ / 6 = ___		Sum: ___ / 6 = ___		Sum: ___ / 6 = ___	

Oversatt av Børge Holden og Jan-Ivar Sällman, 2010, etter tillatelse fra Christopher A. Kearney

3.Vurderingsskjema for skolenekting – lærerversjon, SRAS-L

		Aldri	Nesten aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Nesten alltid	Alltid
1	Hvor ofte får eleven det vondt av å gå på skolen fordi eleven er redd for noe på skolen (for eksempel prøver, skolebussen, lærere eller brannalarm)?							
2	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi det er vanskelig å snakke med andre elever på skolen?							
3	Hvor ofte har eleven mer lyst til å være sammen med sine foreldre, enn å dra på skolen?							
4	Når eleven ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte drar eleven da hjemmefra og gjør noe morsomt?							
5	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi eleven vil føle seg trist eller lei hvis eleven drar på skolen?							
6	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi eleven er flau når eleven er sammen med andre på skolen?							
7	Hvor ofte tenker eleven på sine foreldre eller på sin familie når eleven er på skolen?							
8	Når eleven ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte snakker eleven med eller treffer noen andre utenom familien?							
9	Hvor ofte har eleven det vondt på skolen (redd, nervøs, trist), sammenlignet med eleven er hjemme med venner?							
10	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi eleven ikke har så mange venner der?							
11	Hvor ofte ville eleven heller vært sammen med familien enn dra på skolen?							
12	Når eleven ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor mye koser eleven seg med ting som å være med venner eller dra til et sted?							
13	Hvor ofte får eleven det vondt (redd, nervøs, trist) når eleven tenker på skolen på en lørdag eller en søndag?							
14	Hvor ofte holder eleven seg borte fra bestemte steder på skolen (for eksempel ganger eller der spesielle elever oppholder seg), der eleven er nødt for å snakke med noen?							
15	Hvor godt ville eleven ha likt å ha undervisning med en av foreldrene hjemme, i stedet for med lærer på skolen?							
16	Hvor ofte nekter eleven å dra på skolen fordi eleven heller vil gjøre morsomme ting andre steder?							

17	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis eleven hadde hatt det mindre vondt (redd, nervøs, trist) på skolen?							
18	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis det hadde vært lettere å få nye venner?							
19	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis en av foreldrene var med eleven?							
20	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis eleven kunne gjøre mer morsomme ting etter skoletid (som å være med venner)?							
21	Hvor mye mer vondt har eleven det på skolen (redd, nervøs, trist) enn andre på sin alder?							
22	Hvor mye mer holder eleven seg unna elever på skolen enn andre på sin alder gjør?							
23	Ønsker eleven å være hjemme med en av foreldrene mer enn andre på sin alder ønsker?							
24	Har eleven mer lyst til å gjøre morsomme ting utenfor skolen enn andre på sin alder har?							

Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		Unngår situasjoner som innebærer evaluering/bedømmelse		Søker oppmerksomhet		Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: / 6 =		Sum: / 6 =		Sum: / 6 =		Sum: / 6 =	

Oversatt av Børge Holden og Jan-Ivar Sällman, 2010, etter tillatelse fra Christopher A. Kearney

